

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИ ПРИСТУП ОБРАДИ ЖИТИЈА СВЕТОГ СИМЕОНА МИРОТОЧИВОГ И СВЕТОГ САВЕ¹

Рад представља покушај комплексног сагледавања потенцијалних објеката анализе елемената српске средњовековне сакралне културе на основу житија Светог Симеона Мироточивог и Светог Саве. Аутор се залаже за интердисциплинарни приступ обради ових житија, који ће укључити, поред филолошких података, и дидактички транспоноване елементе литургије, химнографије, историје уметности, остварујући корелацију у првом реду са православном веронауком, националном историјом и историјом уметности.

Кључне речи: корелација у настави, српски језик и књижевност, интердисциплинарни приступ обради књижевног текста, сакрална култура, житија, Свети Симеон Мироточиви, Свети Сава.

У претходној публикацији на страницама овог часописа² покушали смо да демонстрирамо културолошки приступ српским биографијама XIII века: Савином житију Светог Симеона, Житију Светог Симеона из пера Стефана Првовенчаног, Доментијановом житију Светог Саве и Теодосијевом житију Светог Саве. Обратили смо пажњу на екстралингвистичке податке о сакралној култури њиховог доба – празницима и светковинама, храмовима и задужбинарству, устројству монашког живота, организационој структури Цркве. За ову прилику одабрали смо неке моменте који изискују интердисциплинарни приступ, односно обједињавање теолошких, пре свега литургијских и црквеноисторијских, као и химнографских чињеница и генерализација при обради житија која су предмет нашег интересовања.

* kkoncar@mts.rs

¹ Рад је израђен у оквиру пројекта Православног богословског факултета Универзитета у Београду под насловом „Српска теологија у XXI веку: фундаменталне претпоставке теолошких дисциплина у европском контексту – историјска и савремена перспектива”, који финансијски подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (евиденциони број пројекта 179078).

² В. КОНЧАРЕВИЋ 2016: 17–30.

1. 1. Богат и развијен богослужбени живот у XIII веку утицао је на често спомињање разних богослужбених чинова у житијима, о чему смо говорили у т. 4.0–4.3. већ поменуते публикације. Како су изгледале ове службе, које су сакралне текстове садржале и које богослужбене предмете подразумевале показале нам даља анализа хагиографског материјала.

2. 1. Литургијски текстови који се могу наћи у житијима обично су део неке молитве или беседе, изношени су у потпуности или су бележени само поједини њихови фрагменти (о библијским, литургијским и патристичким позајмицама у житијима која су предмет нашег интересовања детаљније в.: Наумов 2009: 9–29; Костић-Тмушић 2014: 514–523; Ракићевевић 2015: 300–306; Бојовић 2015, 25–26). Њихово навођење приликом писања старих српских биографија сведочи о томе да су богослужења била не само место молитве и сједињења са Господом него и неисцрпна инспирације за вођење живота изван и после богослужења. Тако се најлази на низ примера који говоре о богатом литургијском животу код Срба у XIII веку.

Карактеристичан пример за употребу богослужбених, односно литургијских цитата у житијима, проналази се у Савиној биографији Светог Симеона где се Симеонова беседа на дан абдикације завршава речима: „И благодат Господа нашег Исуса Христа и љубав Бога Оца и учешће Светога Духа нека је са свима вама. Амин” (СВЕТИ САВА 1930: 12). Ове речи су и у саму Литургију унете као цитат из Новог завета, тачније из Друге посланице Коринћанима Светог апостола Павла (2. Кор. 13, 13). Ова молитва, коју Симеон изговара у својој беседи, а која је и саставни део Литургије, призива добра од Свете Тројице, односно *сваки савршени дар*. Та добра назива посебним именима по свакој од блажених Ипостаси: од Сина се задобија благодат, од Оца љубав, а од Светога Духа заједница (КАВАСИЛА 2009: 105). Она представља и увод у тајинство узношења и сваки пут сама јесте потврђивање да је Црква сабрана у Христу и да у Њему приноси Евхаристију (ШМЕМАН 2002: 128–129). Исто тако, када се наводи заповест којом Стефан Немања прогони богумилску јерес, хагиограф је завршава речима: „И на све стране искоренити ту проклету веру, да се и не помиње никако у држави његовој, него да се слави једнобитна и нераздељива и животворна Тројица: Отац и Син и Свети Дух, свагда и сада и увек на веке векова. Амин” (СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ 1966: 60).

Поред одређених делова литургијских молитава, у житијима се на неким местима наводи одређени возглас који се произноси на Литургији или на неком другом богослужењу. Сава као младић у манастиру Ва-

топед, молећи се Господу да се смиљује на њега и да се с благословом Божијим замонаши, говори: „Да се преподобијем и правдом удостојим све дане живота мога да славим и појем и клањам се светоме и велелеп-номе имену твоме, Оцу и Сину и Светоме Духу, и сада и увек и у векове векова” (Доментијан 1988: 62–63). Теодосије своје *Житије святої Саве* завршава финалном формулом из возгласа: „Коме и припада свака слава, хвала и величање, част и поклањање заједно с Оцем и свесветим Духом, и сада и увек и у векове векова. Амин” (Теодосије 1966: 238). Поред ових навода из литургијских текстова, постоје бројна места у житијима где се наводи прозба *Господе, ѿмилуј!*, што је саставни део сваког богослужења, односно многократни одговор на јектеније ђакона или свештеника. Јављају се и други елементи, чије присуство у житијима потврђује чињеницу да су она поникла из великог аскетског идеала за којим се тежило и чије су снажне потврде управо били Симеон Мироточиви и Сава, али и чврсто укорене литургијске свести и богатог литургијског живота који ни вернике ни свештенство није остављао равнодушним. И једни и други знали су многе литургијске текстове напамет и били су спремни да се њима користе у својим молитвама.

2. 2. Доласком на историјску сцену Стефана Немање и Светог Саве, односно организовањем српске државе и Цркве, односно темељеним учвршћивањем православља, почело се и у Срба развијати црквено песништво. Византијска књижевност умногоме је утицала на развој српске књижевности, али када је у питању црквено песништво потребно је рећи да најзначајнији представници византијске химнологије, свети Јован Дамаскин и свети Козма Јерусалимски, „иако познати и превођени код нас, неће имати своје праве пандане у нашим старим похвалним песмама. Пре можемо очекивати слободне ритмичке обрасце који су и у византијску поезију ушли преко аутора негрчког порекла” (Павловић 1972: 89) (нпр. свети Роман Мелод). Оно што је карактеристично за песништво заступљено у житијима из XIII века јесте да је то „поезија смрти и чежње за њеним превазилажењем, поезија смене очајања и наде” (Павловић 1972: 90).

Што се пак тиче поетских врста песама које налазимо у житијима, оне се углавном ограничавају на песме и псалме. Код Доментијана се говори да су се богослужења певала, а не да су се служила, и термин *служити* користи се само кад се односи на Литургију.

У житијима треба разликовати помињање да је неко певао на богослужењима од навођења самих црквених песама. Тако код Теодосија постоји пример где се описује Свети Сава непосредно после Симеонове

смрти: „И тако са свом браћом, ужегавши многе свеће, указаше пошту часноме и светом телу пречаснога оца, с часним кандилима, прописним надгробним песмама и довољним сузама” (Теодосије 1966: 131). Исто тако, Теодосије описује опело које је извршено по упокојењу Светог Саве од стране патријарха и збора епископа: „свршише псалмима и песмама све што је узакоњено над Светим” (Теодосије 1966: 227). Када је реч о молитвама у житијима и о њиховом садржају, већ на први поглед уочавамо мноштво цитата из Светог писма, што упућује на добро богословско образовање аутора и њихову упућеност у литургику. У житијима налазимо више богослужбених химни: тако је у Савином житију Светог Симеона цитирана стихира: „Зато је, уистину, сва таштина. Јер је овај живот сенка и сан, и ни за шта се не цени сваки земаљски, као што рекоше књиге. Кад сав свет стечемо, онда се у гроб селимо, где су заједно цареви и убоги” (Свети Сава 1930: 8). Ова песма је преузета из обреда опела – у питању је сједален шестог гласа (ТРЕБНИКЪ 2004: 239). У *Житију светијој Симеона Стефана Првовенчаног* налази се стихира на *Господи возвах*, шестог гласа, у недељу светих Отаца, а Стефан ју је инкорпорирао у Немањину беседу против јеретика: „Ко ти, Спасе, ризе раздра? Рече: Арије, безумник, који Тројицу пресече. Тако, и ови безумни иду за учењем његовим, и не знајући, бедници, да ће пошто су тако веровали, сићи с њим, проклетим, на дно скровишта адових” (СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ 1966: 59). Налазимо и фрагмент где се описује како се часном крсту певала песма („Лице твоје просвети на слугу твога и научи ме, законима твојим”), која се пева као богородичан на првом часу (ЧАСОСЛОВЪ 1999: 98). Савини животописци бележе и његову молитву на повратку из Никеје, када је обишао и Свету Гору, у којој се срећу реминисценције на Псалтир и на Акатист Пресветој Богородици: „Гора мислена, и света, гора Божја, гора тучна, гора усидрена Духом, гора као небеса, гора виша од небесних гора, као све анђеоске силе, свечиста Дјева и мати Бога нашег” (Теодосије 1966: 183). Успео пример коришћења црквеног песништва у житијима и његовог складног инкорпорирања у ситуацију и време у коме се налазе ликови у житијима представља и пример са Савиног другог путовања у Јерусалим. Наиме, угледавши Саву и његову пратњу, јерусалимски патријарх Атанасије II (1224–1236) (ПОПОВИЋ 2004: 96) запевао је васкрсни сједален на јутрењу шестог гласа (ЗБОРНИК 1991: 50): „Док је гроб био отворен, и док је ад плакао, Марија вапијаше ка апостолима који су се сакрили: изиђите делатељи винограда Христова, и проведите реч васкрсења” (ДОМЕНТИЈАН 1988: 201). Од богослужбених пе-

сама познато је да се у житијима још на неколико места спомиње певање Трисвете песме, и то када је Свети Сава ушао у Лавру Светог Саве Освећеног, када се вратио из Цариграда и срео са светим Симеоном, и када је наредио попу Иларију да по доласку у Студеницу Светом Симеону отпева *Трисветио*.

2. 3. Житија која су предмет наше анализе обилују местима на којима се спомиње и индивидуална молитва. Биографи Светог Симеона и Светог Саве имају више циљева, а један од њих засигурно јесте што бољи опис њиховог аскетског живота, посвећености богоопштењу и богомислију. Стога не треба да чуди да се готово на сваком кораку спомиње молитва – било сам њен текст, било само опис како се неко молио. Цео живот Светог Симеона и Светог Саве био је прожет молитвеношћу. Неретко је она била пропраћена сузама и подвигом, чиме аутори желе да прикажу скрушеност молитвеника и укажу на аскетски идеал коме треба тежити. Текстови молитава, којих у житијима има много, највероватније нису узети из богослужења, али не може се тврдити ни да оне потичу од лица којима се приписују. „Оне су изгледа као беседе, писма и синђелије индивидуална творевина писаца биографија” (Влаховић 1932/1933: 343). Да оне нису преузете из богослужбених књига види се и по томе што носе индивидуални карактер и што се односе на прилике у којима се актери житија налазе. Ипак, молитве су састављане по узору на оне које се могу наћи у богослужбеним књигама, украшене су песничком лепотом, обилују цитатима из Светог писма и представљају добар узор личне молитве.

На овом месту навешћемо само неколико примера молитава из житија да бисмо указали на њихов карактер и повод које је утицао на молитву.

Стефан Првовенчани аутор је неколико молитава у којима изражава своје искрено благодарење Богу за сва добра којих је удостојен у земном животу. Описујући живот Стефана Немање, он наводи његову молитву упућену Светом великомученику Георгију коју је изговорио када је био заробљен од браће: „О страсотерпче, свети мучениче Христов Ђорђе, који си Христа ради претрпео страдања, муке и ране различне без броја. (...) Него, смилосрдовав се, страсотерпче Христов, на мене, невољна и бедна, похитај Владици својему (...) да ме избавиш сада из муке ове и од уза које ме стежу” (Стефан Првовенчани 1966: 56). Исти аутор наводи и молитву Светог Саве, тада младог Растка, којом он поверава Богу жељу да се замонаши: „Господе Исусе Христе, Спаситељу наш, једночедна речи Очева, вођо старих, утврђење младих, привуци моју младићку сла-

бост у вољу истинитога твог разумевања да, претекав, идем путем овим” (СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ 1966: 64). Одмах после тога Стефан Првовенчани говори и о томе како се Стефан Немања молио када је сазнао да му је син Растко жив и да је на Светој Гори: „Захваљујем ти, Владико, Господе Боже мој, Исусе Христе, милостиви Господе, човекољупче, што си ме удостојио да на данашњи дан видим почетак пута спасења твојега, а они који у истинити разум долазе, незаблудно живе” (СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ 1966: 65). Захваљујући Господу када је од свога оца добио крст из Хиландара, он ускликује: „Приклони, Господе ухо твоје и услиши ме, јер сам ништ и убог ја. Јер сам ја, Владико, слуга твој, и син слушкиње твоје” (СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ 1966: 71). Овај део молитве Стефана Немање нам у потпуности сведочи да су молитве које су садржане у житијима биле у складу са канонском формом молитве и да обилују цитатима из Светог писма (у наведеној молитви садржан је и део Давидовог псалма 115, 7). Метафорама, које у молитвама често користи, Стефан „исказује осећање ништавности и пролазности овог пропадљивог живота, који треба да буде само припрема за будући, вечни живот” (Костић-Тмушић 2007: 96).

Свети Сава у *Житију святої Симеона* наводи молитву изговорену пред Симеонов одлазак у Свету Гору: „Царе славе, једини бесмртни, оче неба и крепости, и који промислом своје благости нећеш да ниједан човек пропадне, него да се сви спасу, не остави ме да погинем” (СВЕТИ САВА 1930: 14). Друго место где Сава наводи Симеонову молитву је пред саму његову смрт, када он синовима даје свој последњи благослов: „Тројице Света, Боже наш, славим те, и благослићам те, и молим те...сачувај их и укрепи у држави којом сам владао, и помоћ пресвете Богородице и моја, ако и грешна, молитва, нека је са њима од сада па до века” (СВЕТИ САВА 1930: 21).

И код Доментијана молитва заузима важно место. У структури Доментијановог *Житија святої Саве* налазимо двадесетак молитава упућених Христу, Богородици, Светом Симеону. Већина молитава везана је за лик Светог Саве, изузев оних које су приписане његовим родитељима. Битно је напоменути да Доментијан неке молитве из Савиног житија спомиње и у Симеоновом житију када успутно описује и живот светог Саве. Исто тако постоје и молитве које се приписују Светом Сави, а које нису садржане у његовом житију него у другом Доментијановом делу – *Житију святої Симеона*.³ Једна од најлепших молитава које наводи До-

³ То су: молитва Светог Саве за излазак из света, благодарствена молитва поводом Симеоновог монашења, молитва Светог Саве упућена Светом Симеону пред његову

ментијан јесте (индивидуална) молитва Светог Саве на вечерњем бого-служењу прве недеље у Хиландару: „Добри човекољупче и душељупче, услиши молитву моју (...) и буди ми помоћник и заштитник, и нека дође на ме милост твоја” (Доментијан 1988: 60). Поред ове, поменућемо и молитву светог Саве да Господ прослави његовога оца Симеона: „О, неодржими свим створењем, који си дошао да тражиш нас који блудимо (...) и утеши срце моје молитвама твога угодника Симеона, и испуни душу моју духовном радошћу, и овде пошаљи пресветога Духа, и обнови кости усахле тебе ради, да сви разумеју твоју неизмерну силу и твоју бесконачну милост” (Доментијан 1988: 107–108). Доментијанове молитве одликују се преумљењем и покајањем молитвених субјеката, али и и готовошћу „да се у одсецању своје воље и светске привржености, отисну у мистичне сфере богоискатељства и молитвеног тиховања – пребивања у незалазној, 'невечерњој' и неприступној Божанској светлости” (Костић-Тмушић 2007: 102). То и јесте припрема за будући Живот вечни и приземни у Небеском Царству – Вишњем Јерусалиму.

Теодосијев молитвеник чини неколико поетски снажних и упечатљивих молитава. Све Теодосијеве молитве одликује свечан и узвишени тон, карактеристичан за највеће песничке домете у нашем химнографском песништу средњег века, а њихова својства су и дубина мисли, догматска тачност и поучност. Код овог аутора наилази се на поетски, али и аскетски и богословски снажне молитве. Тако, Теодосије наводи молитву Стефана Немање и Ане који се моле Господу да им подари још једно дете: „Владико Господе Боже сведржиоче, који си послушао некада Аврама и Сару⁴ и друге праведнике, који се мољаху за чедо (...) дај нам по твојој благодати да доживимо још једно дете мушкога пола (...) и заједничке ти завете дајемо, од зачећа детињега одлучићемо се природне законите љубави и постеле, и сачуваћемо се, свако за се, у чистоти тела, све до краја живота” (Теодосије 1966: 93). Једна од познатијих молитава из Теодосијевог дела је и она изговорена приликом подизања ослабљеног у Жичи: „Владико, сведржиоче, Господе Исусе Христе, Боже наш (...) који су удовичина сина, на погреб ношена, улазећи у град Наин, ускрсао са одра; који си четвородневнога Лазара у Витанији свесилном својом речју из чељустии ада извадио (...) овога ове преда мном осла-

смрт, благодарствена молитва Светог Саве зарад Симеоновог прослављања, те молебна посланица Светог Саве упућена Светом Симеону за источење мира у отачаству.

⁴ Помињање Аврама и Саре упућује на добро богословско образовање аутора молитве, посебно на упућеност у библијске приче (1. Мојс. 17–23).

бљеног ослободи од болести која га држи, пошљи Дух твој Свети, и обнови твар своју (...) подигни га свега цела” (Теодосије 1966: 153). Поред ових, познате су и Савина молитва кад је кренуо да пронађе закопано благо, његова молитва на свеноћном бденију уочи точења мира из гроба Светог Симеона, молитва Савина на дан празновања Светог Симеона, молитва Савина када га је напао Стрез, молитва Савина у стану угарског краља пре чуда са ледом, молитва Савина кад је чуо о болести Стефановој и друге.

4. Богослужбени предмети, одежде, књиге, реликвије у житијима се помињу када се говори о даривању одређеног манастира или цркве или градњи задужбине, као и приликом казивања о догађајима из манастирског живота.

У *Житију светој Симеона* Свети Сава набраја шта је Симеон по завршетку градње Студенице предао манастиру: „са иконама и сасудама чашним и књигама и ризама и завесама” (СВЕТИ САВА 1930: 5). Симеон и Сава су, обилазећи Свету Гору, посетили Богородичин манастир у Кареји, спребивши дарове за њега: „Прво свете сасуде сребрне и златне, затим кадионице такође сребрне и златне, затим покрове светих сасуда са бисером и са камењем, затим епитрахиље, трапезофоре⁵, и дадоше царску паларију суха злата” (Доментијан 1988: 86). Богослужбене предмете помиње и Теодосије када описује крунисање краља Стефана Првовенчаног, наводећи да је крунисани краљ даривао манастир Жичу „иконама светим, свећњацима и завесама и свима светим сасудама и свим скупоченим извршним потребама” (Теодосије 1966: 189). Када је хиротонисао Светог Саву за архиепископа српских и поморских земаља, цариградски патријарх је даровао Саву својим *пјатријарашким ризама и својим одјејањем* (Доментијан 1988: 136). На другом поклоничком путовању Светог Саву је даривао и александријски патријарх „разним свештеним даровима, апостолским частима и патријарашким одјејањима и добромирним кадионицама” (Доментијан 1988: 204). Нису ретки случајеви и да се у житијима спомиње да је Свети Сава на одређеном путовању куповао поклоне, одежде, књиге или иконе, за манастире и цркве, које је он подигао или које је он обновио у својој земљи. Тако се и од Доментијана и од Теодосија сазнаје да је Сава пред смрт многе богослужбене предмете по-

⁵ *Трапезофор* – раскошан покривач за олтар који симболизује одећу Христову (Доментијан 1988: 336). Иначе, доста података о литургијској култури онога доба можемо наћи у: Свети Сава 1986: 179. (имамо у виду коментаре на 179. страни, где су идентификоване богослужбене позајмице у Житију Светог Симеона).

клонио Студеници, Жичи, али и бугарској Цркви. Наиме, Сава је написао ствари које је купио на путовањима по Палестини и Сирији, Египту и Азији и Константинопољу, „часне одежде свештенства и свећњаке златковане и бисером украшене и друге сасуде црквене, много моштију святих, заповеди да се однесу у архиепископију, а друге и у Студеницу” (Теодосије 1966: 226).

Срби су у средњем веку били велики поштоваоци икона, па се оне у житијима помињу на много места. Оне су имале своју богослужбену улогу и представљале предмет поштовања, али у потпуности у духу са хришћанским предањем према коме „поштовање које указујемо благодарним саслужитељима, показује благонаклоност према заједничком Владици, и поштовање према икони прелази на прволик” (Дамаскин 2006: 328). О поштовању икона сведочи Теодосије када описује Савин повратак у отаџбину и његов боравак у Солуну у манастиру Филокали, где Сава тражи од иконописца да израде две иконе, које би он поклонио манастиру: „И тако, сјајно украсив ове иконе златним ланцима, камењем драгим и бисером, постави их у истом манастиру Филокали, које, на част Богу и на успомену Светог, и сад стоје на месту где се и поставише” (Теодосије 1966: 184).

5. У овом раду покушали смо да заснујемо интердисциплинарни приступ наставној презентацији српске сакралне културе, базиран на рецепцији књижевноуметничког текста. Показали смо да се хагиографским остварењима може приступати као драгоценом извору информација о начину вршења богослужења, богослужбеним предметима, садржају богослужења, односно карактеру и типу молитава за саборну и индивидуалну употребу. Уколико наш прилог пружи подстрек за даље промишљање корелационих веза наставе српске књижевности са наставом националне историје и православне веронауке, за заснивање новог, оригиналнијег, квалитетнијег приступа презентацији културолошких елемената на материјалу књижевних дела, сматраћемо да је постигао свој циљ.

Извори

Доментијан 1988: Доментијан. Животи Светог Саве и Светог Симеона. Прев. Лазар Мирковић. Прир. Радмила Маринковић. *Стара српска*

- књижевности у 24 књиџе. Књ. 4. Београд: Просвета, Српска књижевна задруга.
- СВЕТИ САВА 1930: Свети Сава. Живот Стефана Немање. Прев. Миливоје Башић. *Старе српске биографије*. Београд: Издавачка књижарница Геце Кона.
- СТЕФАН ПРВОВЕНЧАНИ 1966: Стефан Првовенчани. Живот Стефана Немање. Прев. Миливоје Башић. *Стара српска књижевности*, I. Прир. Драгољуб Павловић. Библиотека српске књижевности у 100 књиџа, књ. 1. Нови Сад: Матица српска, Београд: Српска књижевна задруга, 51–91.
- ТЕОДОСИЈЕ 1966: Теодосије. Живот Светог Саве. Прев. Миливоје Башић. *Стара српска књижевности*, I. Прир. Драгољуб Павловић. Библиотека српске књижевности у 100 књиџа, књ. 1. Нови Сад: Матица српска, Београд: Српска књижевна задруга, 91–247.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

- БОЛОВИЋ 2011: Драгиша Бојовић. Понављање патристичких цитата у српској црквеној књижевности. *Philologia Mediana*, 3, 552–555.
- БОЛОВИЋ 2015: Драгиша Бојовић. Истраживања српске рецепције светоотачке књижевности. *Црквене студије*, 12, 25–34.
- ВЛАХОВИЋ 1932/1933: Влајко Влаховић. Литурџички материјал у старим српским биографијама XIII века. *Богословље*, VII, 3, 230–243; 4, 335–351; VIII, 1, 60–78; 2, 144–159.
- ЗБОРНИК 1991: *Зборник црквених богослужбених њесама, њсалама и молишавна*, Београд: Свети архијерејски синод СПЦ.
- ДАМАСКИН 2006: Свети Јован Дамаскин. *Источник знања*. Никшић: Јасен.
- КАВАСИЛА 2009: Никола Кавасила. *Тумачење Свете Литурџије*. Нови Сад: Беседа.
- КОНЧАРЕВИЋ 2016: Културолошки аспект обраде житија Св. Симеона Мироточивог и Св. Саве. *Прилози насљави српској језика и књижевности*, V 2016, 17–30.
- КОСТИЋ-ТМУШИЋ 2007: Александра Костић-Тмушић. *Молишва у српској црквеној књижевности*. Ваљево: Логос.
- КОСТИЋ-ТМУШИЋ 2014: Александра Костић-Тмушић. Богослужбене песме у житијном опусу јеромонаха Доментијана и Теодосија Хиландарца. *Црквене студије*, 11, 513–526.

- НАУМОВ 2009: Александар Наумов. *Старо и ново. Студије о књижевности и православних Словена*. Ниш: Црквене студије.
- ПАВЛОВИЋ 1972: Миодраг Павловић. Старо српско песништво. *Српска књижевности у књижевној критики*. Београд: Нолит, 88–92.
- ПОПОВИЋ 2004: Радомир Поповић. *Православне њомесне Цркве*. Београд: Богословски факултет СПЦ.
- РАКИЋЕВИЋ 2015: Тихон Ракићевић. Заповести Светога Саве монасима Студенице (1206/7) у односу на узор. *Богословље*, 1, 294–310.
- СВЕТИ САВА 1986: *Сабрани списи*. Прир. Димитрије Богдановић. Београд.
- ТРЕБНИКЪ 2004: *Требникъ*, Београд: Свети архијерејски синод СПЦ.
- ЧАСОСЛОВЪ 1999: *Часословъ*. Београд: Свети архијерејски синод СПЦ.
- ШМЕМАН 2002: Александар Шмеман. *Евхаристија*. Атос: Манастир Хиландар.

Ксения Кончаревич

ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРНИЙ ПОДХОД К УЧЕБНОМУ РАЗБОРУ ЖИТИЙ СВ. СИМЕОНА МИРОТОЧИВОГО И СВ. САВВЫ СЕРБСКОГО

Резюме

В работе делается попытка комплексного рассмотрения потенциальных объектов анализа элементов сербской средневековой сакральной культуры на материале житий св. Симеона Мироточивого и св. Саввы Сербского. Автор выступает за интердисциплинарный подход к учебному разбору упомянутых агиографий, который должен включить, помимо филологических сведений, и дидактически разработанные элементы литургики, истории искусств, и национальной истории, устанавливая межпредметные связи с материалом таких учебных предметов, как православный катехизис, история и искусствоведение.

Ключевые слова: Межпредметные связи, сербский язык и литература, культурологический подход к разбору литературного текста, сакральная культура, агиографии, св. Симеон Мироточивый, св. Савва Сербский.

